ความรับผิดของพนักงานสอบสวน

Responsibility of Investigator

สุคนธา แก้วทอง และ ฉิ้น ประสบพิชัย
Sukhontha Kaeothong and Chin Prasopchai

บทคัดย่อ

วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาในทางกฎหมายเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และความรับผิดของพนักงานสอบสวน กล่าวคือ พนักงานสอบสวนนั้นเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการยุติธรรม และหากกระบวนการยุติธรรมที่เป็นจุดเริ่มต้นนั้นมีปัญหาก็จะทำให้เกิดความเสียหายต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกกล่าวหาและส่งผลกระทบต่อสังคมโดยส่วนรวมได้ ทั้งนี้การสอบสวนจึงจำเป็นต้องมีกฎหมายที่ให้พนักงานสอบสวนมีความรับผิดในฐานะที่เป็นผู้ผดุงไว้ซึ่งความยุติธรรม หากเกิดกรณีที่พนักงานสอบสวนเกิดความละเลยซึ่งมิจะมิได้เกิดจากการจงใจหรือเจตนาหรือกลั่นแกล้งบุคคลใดในการรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ โดยไม่ครบถ้วน หรือการรวบรวมพยานหลักฐานนั้นผิดไปจากความเป็นจริงเหล่านี้ ย่อมทำให้เกิดเกิดปัญหาในชั้นพิจารณาคดีหรือในชั้นฟ้องร้องได้ หรือแม้การรวบรวมพยานหลักฐานที่ไม่ถูกต้องครบถ้วนเหล่านั้นจะได้เกิดจากความประมาทเลินเล่อที่เป็นการขัด ต่อมาตรฐานวิชาชีพของพนักงานสอบสวนจะได้นำไปสู่การดำเนินการทางวินัยตามพระราชบัญญัติตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2547 แล้วก็ตาม แต่เมื่อผู้ต้องหาได้รับผลกระทบจากการดำเนินการของพนักงานสอบสวนที่เกิดจากความประมาทเลินเล่อนั้น ซึ่งในบางคดีหรือในคดีบางเรื่องนั้นไม่จำต้องถูกฟ้องแต่เมื่อพนักงานสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานบางอย่างไปด้วยความประมาทเลินเล่อจนทำให้ถูกฟ้องได้ เช่น การตรวจสอบประวัติอาชญากรรมไม่ถูกต้อง การหลงลืมไม่สืบค้นประวัติอาชญากรรม การละเลยที่จะสืบพยานบุคคลที่ผู้ต้องหานำเสนอหรือการอาศัยเพียงคำซัดทอดของผู้ต้องหาด้วยกัน เป็นต้น จะเห็นได้ว่าการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนที่เกิดจากความประมาทเลินเล่อทำให้ผู้ถูกกล่าวหานั้นไม่ได้รับความเป็นธรรมจากกระบวนการดังกล่าว

โดยจากการวิจัยแล้วพบว่าพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 บัญญัติเฉพาะการประมาณเลินเล่ออย่างร้ายแรงเท่านั้น และตามประมวลกฎหมายอาญา หมวด 2 ความผิดเกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม มาตรา 200 ที่มิได้มีการบัญญัติโทษทางอาญาในกรณีที่พนักงานสอบสวนประมาทเลินเล่อในการปฏิบัติหน้าที่ ดังนั้นจึงยังไม่สามารถนำมาบังคับใช้ได้อย่างครอบคลุมถึงพฤติกรรมของพนักงานสอบสวนที่ประมาทเลินเล่อในการใช้อำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ถูกกล่าวหา ดังนั้น ผู้วิจัยเห็นควรปรับปรุงแก้ไขพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 มาตรา 8/1 และประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 200 วรรคสาม เพื่อให้เกิดประโยชน์แห่งความเป็นธรรมในทางกฎหมายอย่างสูงสุดให้แก่ผู้ต้องหาในคดีอาญาต่อไป

Abstracts

This research has objectives to study about legal problems relating with the duty and responsibility of investigators. Investigators are deemed as the starting point of justice process. If the starting process has problems, there will be damages to the right and freedom of alleged offender and affect common society. In investigation, there is necessity to have a law allowing investigator to be liable in the status of a person upholding beginning justice. If there is a case that the investigator is negligent without intention or purpose or persecution to any person not to collect evidence fully or the evidence is broken away from these realities. This will cause problems in consideration level for the case, or in the level of prosecution. Even though collection of these incorrect, or incomplete evidences came from negligence which is contradictory with professional standard of investigators, would bring to disciplinary operation under the National Police Act, B.E. 2547 (2004), when alleged offenders were affected from operation of investigators occurring from negligence, in some cases, or in cases of some matters, there was no lawsuit. However, when investigator collected some witness evidences because of his/her negligence, until investigator was sued, for example, the investigator forgot to search criminal background, the investigator neglected to search any personal witness that the alleged offender presented, or used only the squealing of other alleged offender, for instance. It can be seen that performing of duty of investigator occurring from negligence would cause the accused person not to be treated fairly from such process.

From study, it was found that the Officials' Liability on Violation Act, B.E. 2539 (1996) said only negligence seriously and under The Criminal Code, Section 2, offences related to the position of justice, Section 200, do could not be enforced covering the behavior of investigators who have negligence in exercising authority in performing duty causing damage to accused persons Therefore, the researcher deemed that there should be amendment of the Officials' Liability on Violation Act, B.E. 2539 (1996), Section 8/1 to create the highest benefit of fairness in law to alleged offenders in criminal cases further.

บทนำ

การดำเนินคดีอาญาเป็นการค้นหาความจริง เพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ และ ย่อมถือเป็นการกระทำที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ดังนั้นจึงจะต้องมีการค้นหาความจริงเกี่ยวกับรายละเอียดของการกระทำความผิดและตัวบุคคลผู้กระทำความผิด ซึ่งในการค้นหาความจริงนั้นต้องกระทำอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้ได้มาซึ่งความยุติธรรม หากแต่การค้นหาความจริงนั้นขาดประสิทธิภาพย่อมทำให้การดำเนินคดีอาญานั้นเกิดความผิดพลาดได้ ตลอดจนอาจเป็นผลทำให้มีผู้บริสุทธิ์ถูกดำเนินคดีจากความผิดพลาดนั้น และในกระบวนการยุติธรรมทางอาญานั้นยังเป็นกลไกสำคัญในการบังคับใช้กฎหมาย การรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม และการอำนวยความยุติธรรมโดยองค์กรของรัฐนั้นถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องมีการใช้อำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปโดยเที่ยงธรรม เพื่อเป็นการคุ้มครองประชาชนที่อยู่ภายในรัฐ โดยเฉพาะการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมไม่ว่าประชาชนที่อยู่ภายในรัฐนั้นจะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมในฐานะผู้ถูกกล่าวหา ผู้ต้องหา โจทก์ หรือจำเลยก็ตาม เจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรมจะต้องมีจิตสำนึกในการใช้อำนาจและมีจิตสำนึกในความรับผิดชอบในหน้าที่ เพราะการใช้อำนาจเหล่านั้นจะส่งผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนผู้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทั้งสิ้น หากเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นได้ใช้อำนาจไปโดยขาดจิตสำนึกเหล่านั้นแล้ว กระบวนการยุติธรรมก็ย่อมไม่เที่ยงธรรม

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการปฏิบัติหน้าที่ที่เกิดจากการประมาทเลินเล่อของพนักงานสอบสวนดังกล่าวได้ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้ต้องหาเกินความจำเป็น แม้การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนจะเป็นเพียงกระทำที่เกิดขึ้นจากความประมาทเลินเล่อธรรมดาที่มิได้มีเจตนาร้ายหรือจงใจหรือกลั่นแกล้งให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้ต้องหาก็ตาม แต่ในฐานะที่พนักงานสอบสวนเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ และมีอำนาจพิเศษเหนือบุคคลธรรมดาทั่วไป การปฏิบัติหน้าที่ที่เกิดจากความประมาทเลินเล่อดังกล่าวจึงควรมีการบัญญัติเพิ่มเติมไว้ในพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดของพนักงานสอบสวนโดยให้ร่วมรับผิดกับหน่วยงานของรัฐ เพราะการกระทำของพนักงานสอบสวนนั้นเกิดจากการกระทำจากเจ้าหน้าที่ มิใช่เกิดจากการกระทำของหน่วยงานของรัฐ และการแก้ไขเพิ่มเติมโทษทางอาญาแก่พนักงานสอบสวนกระทำการประมาทเลินเล่อต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งให้ต้องถูกดำเนินกระบวนการทางอาญา ทั้งที่บุคคลดังกล่าวนั้นมิได้กระทำผิดทางอาญา

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นควรวิจัยถึงความรับผิดของพนักงานสอบสวนในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความประมาทเลินเล่อจนก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นแก่ประชาชนผู้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาในฐานนะผู้ต้องหา เพื่อเป็นประโยชน์ในการดำเนินการในคดีอาญา และเป็นแนวทางในการพัฒนาประสิทธิภาพในการอำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดจากการกระทำประมาทของพนักงานสอบสวนในส่วนการใช้อำนาจตามหน้าที่
2. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดจากการกระทำประมาทของพนักงานสอบสวนในส่วนการใช้อำนาจตามหน้าที่
3. เพื่อศึกษาหลักกฎหมายที่เกี่ยวกับความรับผิดจากการกระทำประมาทของพนักงานสอบสวนในส่วนการใช้อำนาจตามหน้าที่ของประเทศไทยและต่างประเทศ
4. เพื่อศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับความรับผิดจากการกระทำประมาทของพนักงานสอบสวนในส่วนการใช้อำนาจตามหน้าที่
5. เพื่อศึกษาหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

ขอบเขตการวิจัย

กฎหมาย บทความ หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในหลักเกณฑ์การพิจารณาสั่งฟ้องดำเนินคดีต่อผู้ต้องหา/จำเลยในคดีอาญาในส่วนของอำนาจและความรับผิดชอบการพิจารณาชี้ขาดในการสั่งฟ้องคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาและกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศไทยและในประเทศสาธารณรัฐฝรั่งเศส สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี

วิธีการดำเนินการวิจัย

วิจัยฉบับนี้ดำเนินการศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Research) โดยรวบรวมข้อมูลและเอกสารที่เกี่ยวข้องจากหนังสือ บทความและบทบัญญัติของกฎหมาย ตลอดจนข้อมูลทางอิเลคทรอนิกส์ (Electronic Data) ตลอดจนตัวบทกฎหมายและคำพิพากษาของศาลที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาศึกษาวิเคราะห์ แนวทาง ความเป็นมา เปรียบเทียบทางกฎหมายอย่างเป็นระบบและหาข้อสรุป

ผลการวิจัย

จากสภาพปัญหาที่พนักงานสอบสวนที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ใช้อำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ในการรวบรวมพยานหลักฐานไปโดยการหลงลืม หรือ การละเลยที่ไม่ได้เกิดจากการจงใจหรือเจตนาหรือกลั่นแกล้งให้บุคคลต้องถูกดำเนินการทางกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ทั้งที่บุคคลนั้นมิได้กระทำความผิดตามที่ได้วิเคราะห์ไปแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าการปฏิบัติหน้าที่ที่เกิดจากความประมาทเลินเล่อของพนักงานสอบสวนดังกล่าวได้ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้ต้องหาเกินความจำเป็น แม้การปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนจะเป็นเพียงกระทำที่เกิดขึ้นจากความประมาทเลินเล่อธรรมดาที่มิได้มีเจตนาร้ายหรือจงใจหรือกลั่นแกล้งให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้ต้องหาก็ตาม แต่ในฐานะที่พนักงานสอบสวนเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ และมีอำนาจพิเศษเหนือบุคคลธรรมดาทั่วไป การปฏิบัติหน้าที่ที่เกิดจากความประมาทเลินเล่อดังกล่าวก็มิควรเกิดขึ้น และวิธีการเข้ามาแก้ไขความผิดพลาดที่เกิดจากความประมาทเลินเล่อของเจ้าหน้าที่ของรัฐคือการตราพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 ตลอดจนระเบียบ ข้อบังคับ จริยธรรมและจรรยาบรรณต่าง ๆ มาตรฐานกำหนดตำแหน่ง ของพนักงานสอบสวน แต่เมื่อยุคสมัยมีความเปลี่ยนแปลงไปกฎหมายดังกล่าวจึงไม่สามารถตอบโจทย์ ไม่ครอบคลุมถึงพฤติกรรมการใช้อำนาจในการปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดของพนักงานสอบสวนในปัจจุบันได้อย่างเพียงพอ จนเป็นเหตุให้ความผิดพลาดนั้นยังคงเกิดขึ้นอยู่บ่อยครั้งในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในประมวลกฎหมายความอาญา มาตรา 200 เพิ่มเติมในวรรคสามดังนี้ "ในกรณีที่พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการกระทำการประมาทเลินเล่อต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งให้ต้องถูกดำเนินกระบวนการทางอาญา ทั้งที่บุคคลดังกล่าวนั้นมิได้กระทำผิดทางอาญา ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำ ทั้งปรับ"

2.ควรมีการแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่ พ.ศ. 2539 มาตรา 8/1 ดังนี้ "ในกรณีที่พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการของรัฐได้กระทำการประมาทเลินเล่อในหน้าที่ของตนจนเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแกบุคคลหนึ่งบุคคลใดให้พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการต้องร่วมรับผิดกับหน่วยงานของรัฐ ทั้งนี้ให้นำมาตรา 8 มาบังคับใช้โดยอนุโลม"